

Arta muzicală

PRINCIPIILE PEDAGOGICE ALE LUI SERGHEI LUNCHEVICI

THE PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF SERGHEI LUNCHEVICI

ZINAIDA BRÎNZILĂ-COȘLEȚ¹,

lector universitar, doctorandă,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 780.8:780.614.332.071.4 (478)

780.8:780.614.332:781.68

În istoria culturii naționale numele lui Serghei Lunchevici reprezintă o figură de părinte pentru o întreagă generație de violoniști autohtoni, fiind iubit și admirat nu numai pentru arta sa, dar și pentru calitățile sale umane. Puțini admiratori ai talentului său cunosc faptul că pe lângă activitatea sa rodnică în calitate de prim-violonist și dirijor al Orchestrei de muzică populară „Fluieraș”, maestrul a oferit și lecții individuale de vioară.

Prezentul articol relatează despre experiența și cunoștințele căpătate de autoare în timpul orelor de pregătire individuale susținute de Serghei Lunchevici.

Cuvinte-cheie: Serghei Lunchevici, pedagog/profesor, violonist, digitație, trăsături de arcuș, interpret

In the history of our national culture, Serghei Lunchevici is regarded as a parental figure for a whole generation of local violinists. He is loved, appreciated and admired for his art as well as for his human qualities. It is less known, however, that besides his fruitful activity as a violinist and conductor of the Folk Orchestra Fluieraș, the maestro gave individual violin lessons as well. This article shares the experience and knowledge acquired by the author (currently University Lecturer at the Academy of Music, Theatre and Fine Arts) during her lessons with Serghei Lunchevici.

Keywords: Serghei Lunchevici, educator/teacher, violinist, fingering, bow features, interpreter

Introducere

Așa cum mămica mea activa de ani de zile în calitate de solistă-vocalistă în Orchestra de muzică populară *Fluieraș*, adeseori mă lua cu ea la repetiții când încă nu împlinisem un an. Mă așeza alături de ea în fața orchestrei, lucru pe care de fapt i-l cerea chiar *Serghei Lunchevici*. Sunt sigură că de pe atunci a încolțit în sufletul meu ideea de a cânta la vioară. În timp, muzica devenise pentru mine o preocupare majoră, iar faima ilustrului artist îmi aprinsese imaginația, îmi exaltase admirația pentru personalitatea lui care începuse să capete în mintea mea de copil proporții de legendă. Îmi vine greu să redau în cuvinte impresia pe care a lăsat-o figura sa asupra sufletului meu. Eram conștientă de faptul că în fața mea se află un artist “foarte mare” și mi-l închipuiam ca pe o figură aureolată de o calitate nedefinită, dar impunătoare în aparența ei, în tot cazul o figură care trebuia să fie cu totul diferită de a oamenilor, așa cum îi cunoșteam.

Principiile pedagogice ale lui *Serghei Lunchevici*

Serghei Lunchevici avea o înfățișare cu adevărat impunătoare, completată deopotrivă de figura deschisă, cu o privire serioasă, ațintită parcă în depărtările tainice. Era de o statură bine proporționată care, în ciuda tendinței sale de a ține capul și umerii ușor înclinați înainte, lăsa impresia de înălțime și vigoare, de constituție robustă, dar, totodată, și de simplitate naturală. Dar ceea ce mi-a captat în mod deosebit

¹ E-mail: zinaida.brinzila@gmail.com

atenția a fost expresia privirii maestrului, care lăsa să se întrevadă, sub o aparență liniștită, un univers de pasiuni, ținut sub tensiunea unei inflexibile stăpâniri de sine, dar mai cu seamă, o siguranță, o conștiință a propriilor forțe, care impunea printr-o firească modestie – calitate specifică personalităților cu adevărat autentice. Modestia a făcut întotdeauna parte pregnantă din firea lui *Serghei Lunchevici*. Acest lucru a lăsat, poate, atunci, cea mai puternică impresie asupra sufletului meu de copil.

Când a început să-mi predea lecții de vioară, a căutat să se apropie de mine sufletește, să-mi cultive dragostea pentru muzică în general. Treptat m-a obișnuit cu un sistem de muncă rațional, care pornea de la elementele cele mai simple până la formele de mare complexitate și rafinament artistic major.

A considerat imperios necesar ca un *profesor* să cunoască înainte de toate psihologia elevului și apoi să pornească la dezvoltarea personalității sale artistice, să-i insuflă dragostea pentru piesa pe care urma s-o execute. Pentru a putea reda cât mai fidel conținutul lucrării, *Serghei Lunchevici* stăruia asupra ideii de a cunoaște perfect epoca și împrejurările în care a trăit un anumit compozitor.

Deseori maestrul îmi spunea că realizarea unei cariere violonistice nu poate fi obținută ca de la sine putere. Talentul obiectiv, abilitatea pentru instrument nu conduc automat la promovarea unei cariere violonistice recunoscute. Pentru transformarea acestui potențial valoros în realitate este nevoie de multă muncă, organizare, atenție și perspicacitate în menținerea sub control a factorilor de care depind dimensiunile și ritmul unei cariere în concordanță cu factorii obiectivi – talent, voință, reperoriu, personalitate artistică. Desigur, pasiunea incandescentă rămâne fermentul care împinge mereu înainte cariera în calitate de artist instrumentist.

Serghei Lunchevici afirma că un muzicant format și maturizat, trebuie să împărtășească și tinerețului studios din experiența acumulată, aceasta fiind o datorie sfântă a sa. În concepția Domniei Sale, lucrul pedagogic este un laborator special, foarte util activității concertistice.

Desfășurarea lecției

Lecțiile cu maestrul *Serghei Lunchevici* se desfășurau după o schemă tipică: la început cântam piesa pregătită pentru lecție integral sau doar un fragment, fără a fi oprită, utilizând *digitația* și *trăsăturile de arcuș* recomandate de *Serghei Lunchevici*; în caz că făceam schimbări, trebuia să explic motivele raționale care m-au determinat să recurg la asemenea modificări. Îmi amintesc că, în timp ce cântam, maestrul mă asculta în liniște cu partitura în față, notând observațiile pe marginea ei. La sfârșit îmi explica toate obiecțiile sale, punct cu punct, demonstrând toate corecțiile nu pe vioara sa, ci pe vioara mea.

S-ar crede că un interpret de talia lui *Serghei Lunchevici* ar putea pune accent pe latura demonstrativă în clasă, cum făcea de exemplu Gheorghe Neaga (informație oferită de Vasile Advahov¹). Dimpotrivă, *Serghei Lunchevici* demonstra numai când începea să lucreze cu mine asupra unei lucrări noi, ajutându-mă să rezolv dificultățile apărute în plin proces de studiere. După ce lucrarea asupra căreia lucram era învățată, maestrul mă lăsa să găsesc de sine stătător soluții la problemele tehnice și muzicale, toate acestea pentru a mă ajuta să-mi dezvolt propria viziune artistică.

Îmi amintesc că, în ceea ce privește corectitudinea mânuirii *arcușului*, maestrul nu mi-a impus un punct de vedere dogmatic. A lăsat la discreția mea ca să-mi aleg poziția proprie.

Serghei Lunchevici s-a străduit să mă ferească de prostul obicei de a-mi concentra atenția în timpul executării unei lucrări doar asupra momentelor tehnice dificile, astfel plasând pe loc secund cantilenele, episoadele melodice, explicând că această deprindere conduce adesea la faptul că materialul cel mai expresiv, care alcătuiește, de regulă, baza tematică a unei lucrări, rămâne nelucrat. După părerea lui *Serghei Lunchevici* anume cantilena reprezintă cel mai dificil moment tehnic în interpretarea unei lucrări violonistice (părere susținută și de eminentul *violonist* și *pedagog*, reprezentant al școlii ruse de vioară D. Oistrach).

Cerința de bază a lui *Serghei Lunchevici* era ca elevul să dedice interpretării tot sufletul, pentru ca, în afară de aspectul exterior, să poată vedea în lucrarea interpretată nuanțele interioare, greu de

1 Vasile Advahov – violonist, dirijor al Orchestrei Municipale, Maestru în Artă.

percept, subtextul creației, conceptul ascuns. Maestrul nu evita doar interpretarea mecanică, lipsită de suflet, ci și o evoluare statică, identică. Din câte-mi aduc aminte, el nu cânta niciodată o piesă în același fel, dar, cu toate acestea, nu permitea nici exagerări emoționale.

Exersarea individuală

Pentru a diversifica și a înviora exersarea de sine stătătoare, *Serghei Lunchevici* considera ca fiind binevenită abaterea periodică de la schema de studiu obișnuită, după care, la început, se cântă game, studii, diverse exerciții, iar lucrul asupra programului de concert este lăsat la sfârșit. El propunea ca ziua de lucru să înceapă cu interpretarea integrală a programului de concert, considerând că datorită acestui fapt starea interpretativă tinde să se organizeze mai bine, mai firesc.

Serghei Lunchevici privea muzica ca pe un limbaj viu, instinctiv al omului, cu posibilități de expresie nelimitate, dar îndrumat de intelect. A comparat muzica cu vorbirea umană organică și continuă, subliniind faptul că, la fel cum un singur cuvânt nu formează un limbaj, un sunet abstract nu creează muzica.

De aici izvorăște atenția deosebită pe care maestrul a acordat-o întotdeauna frazării, cugetării naturale, interdependenței dintre fraze. Ignorarea semnelor de punctuație, a limitelor frazelor și a caracterului lor era privită de *Serghei Lunchevici* ca un adevărat manifest împotriva expresivității muzicale, ce transformă muzica într-o aglomerație absurdă de sunete. Era de părere că *interpretul* care nu poate fraza corect, care nu știe cu exactitate unde începe și unde se încheie o frază, care înlocuiește o frază naturală cu una falsă, cu aparențe exagerate, este aidoma unui om care vorbește într-o oarecare limbă străină fără a înțelege ce spune. Un astfel de *interpret* demonstrează doar simplul fapt că muzica nu este limba sa maternă, ci doar un limbaj străin pe care nu-l poate înțelege.

În ceea ce privește practica (studiul), *Serghei Lunchevici* susținea părerea renumitului *pedagog* Leopold Auer, care milita pentru studiul zilnic ca necesitate fiziologică a *violonistului*, fiind de părere că „...degetele au nevoie de a fi ținute continuu active în scopul păstrării flexibilității lor” [1 p. 45]. Bineînțeles, această practică trebuie făcută rațional. Maestrul îmi spunea că nu e bine să lucrezi mai mult de 45 minute continuu, după care trebuie să te odihnești cel puțin 15 minute înainte de a începe să lucrezi din nou. Chiar din practica mea pedagogică pot afirma că cel mai greu moment pentru un *violonist* este să studieze în tempo lent. Acesta este un exercițiu de răbdare și tenacitate pentru că mulți se plictisesc în această fază a studiului, iar unii chiar renunță. A studia rar schimbările de poziții (pentru acuratețe) ale pasajelor dificile, cu toate scârțăiturile de rigoare, sau exercițiile de mână dreaptă care unele sunt de o mare monotonie dar extrem de utile în tehnica mânăii arcușului, necesită într-adevăr foarte multă răbdare. Dar odată trecut de această etapă, *violonistul* va avea marea satisfacție de a constata că spectrul său este mai larg, că poate aborda piese mult mai dificile decât înainte și, ceea ce este important, reușește să capete rezistență fizică și intelectuală.

În acest context, consider esențial de a sublinia părerea lui *Serghei Lunchevici* despre vocația de artist și anume că nu este destul să ai talent pentru a deveni cineva. Îmi spunea deseori că fără caracter poți merge oriunde, numai nu în artă.

Prin cercetarea întrebării despre cum ar trebui să fie interpretate piesele folclorice de virtuozitate, dar și lucrările din literatura violonistică clasică, *Serghei Lunchevici* și-a pus drept scop de a reda oricărui instrumentist, care exersa asiduu, indicații și sfaturi care se axau pe experiența și practica proprie de executare a lucrărilor în cauză, a cunoștințelor artistice de care dispunea, dar și pe experiența altor *violoniști*.

Comentând despre munca *interpretului*, originalitatea resurselor sale și unicitatea versiunilor interpretative renumitul Pablo Casals afirma: „Munca, valoarea muncii *interpretului* constă în a se apropia cât mai mult de sensul profund al muzicii pe care o execută și care într-o epocă mare, ne dă o bogată complexitate pe care semnele scrise nu ne-o pot transmite în întregime. *Interpretul*, cu sau fără voia lui, rămâne un executor ce ne redă lucrarea văzută prin prisma sa personală” [2 p. 278].

Trebuie să ținem minte că în foarte multe creații muzicale partea estetică de interpretare permite unele idei și concepții, care pot intra în contradicție cu ideile compozitorului, fiind justificate ca

cele mai bune canoane muzicale și de bun gust artistic. Dar iarăși, în unele cazuri, în care lucrarea și caracterul în care a fost scrisă, sunt clare, interpretarea, în sensul larg al acestui cuvânt, trebuie să se subordoneze, indiferent de variația detaliilor, logicii dezvoltării muzicale interioare. *Serghei Lunchevici* afirma că indicațiile și sfaturile date de el, nu sunt niște reguli stricte sau legi categorice, care nu ar putea fi puse în discuție, toate fiind bazate pe experiența proprie.

Un aspect metodologic important asupra căruia insistă *Serghei Lunchevici* este cel al formării deprinderilor *digitale* ale mâinii stângi. A considerat hotărâtor pentru dezvoltarea abilității tehnice deprinderea de a nu presa excesiv degetul pe coardă, urmărindu-se imediata relaxare a lui. Formarea și controlul acestei deprinderi trebuie efectuată în timpul exersării într-un tempo lent, căutându-se realizarea reprezentării psihico-fiziologice a ridicării degetului de pe coardă. Această regulă este de o importanță majoră deoarece este binecunoscut faptul că mulți *violoniști* abuzează de apăsarea degetului după căderea lui pe coardă, astfel plafonând dezvoltarea aptitudinilor de a alege o *digitatie* fluentă.

De fapt, această deprindere de a nu apăsa excesiv degetul pe coardă a fost descoperită de eminentul *pedagog* și *violonist* român Garabet Avachian care a pus la îndemâna elevilor săi un valoros sistem al coloanelor *digitale* pentru dezvoltarea tehnicii mâinii stângi. Prin stabilirea a patru coloane, cu douăzeci și patru de combinații multiple între cele patru degete ale mâinii stângi, în care printr-o permutare extrem de simplă, se asigură un sistem de exerciții care se lucrează fără note, în toate pozițiile fixe, cu diferite trăsături de arcuș, în diverse tempouri, de la rar la repede în toate tonalitățile.

Acest sistem urmărește dezvoltarea forței, rezistenței, îndemânării și supleței degetelor mâinii stângi, creându-se condiții fiziologice și psihologice, pentru dezvoltarea virtuozității și formarea deprinderii de a nu apăsa excesiv degetul după căderea lui pe coardă.

Propun în continuare o schemă a sistemului coloanelor *digitale* după Garabet Avachian:

Figura 1. Coloanele *digitale* după Garabet Avachian.

<u>Exerciții care pornesc de la degetul 1</u>	<u>Exerciții care pornesc de la degetul 2</u>	<u>Exerciții care pornesc de la degetul 3</u>	<u>Exerciții care pornesc de la degetul 4</u>
• <u>1,2,3,4</u>	• <u>2,1,3,4</u>	• <u>3,1,2,4</u>	• <u>4,1,2,3</u>
• <u>1,2,4,3</u>	• <u>2,1,4,3</u>	• <u>3,1,4,2</u>	• <u>4,1,3,2</u>
• <u>1,3,2,4</u>	• <u>2,3,1,4</u>	• <u>3,2,1,4</u>	• <u>4,2,1,3</u>
• <u>1,3,4,2</u>	• <u>2,3,4,1</u>	• <u>3,2,4,1</u>	• <u>4,2,3,1</u>
• <u>1,4,2,3</u>	• <u>2,4,1,3</u>	• <u>3,4,1,2</u>	• <u>4,3,1,2</u>
• <u>1,4,3,2</u>	• <u>2,4,3,1</u>	• <u>3,4,2,1</u>	• <u>4,3,2,1</u>

Sursa: Ioan Sârbu *Vioara și maestrul ei de la origini până azi*

Din practica mea pedagogică îmi permit să afirm că aceste coloane trebuie apreciate ca un adaos pur tehnic în sistemul de instruire, fără a fi omise culegerile clasice pentru dezvoltarea nivelului tehnic – Schradiek, Flesch, sau Szevcik care sunt elaborate pentru soluționarea diferitor probleme a sistemului *digital* a mâinii stângi sau drepte. De asemenea, *Studiile* de Kreutzer, Dont, Fiorillo, Gavinies, Vieuxtemps, Ondricek, capriciile de Wieniawski și Paganini, abundă în variații tonale și poziționale, de o valoare incontestabilă atât sub raport tehnic cât și muzical-formativ.

O calitate înalt prețuită de *Serghei Lunchevici* la *violoniști* a fost abilitatea de a citi notele din text la prima vedere. Este binecunoscut faptul că, în mod deosebit această abilitate este necesară și înalt prețuită la instrumentiștii care activează în orchestrele simfonice, de cameră și bineînțeles în orchestrele de muzică populară. Maestrul era de părere că dacă ar fi să se compare deprinderea de a citi notele muzicale de pe portativ cu citirea unui text literar, s-ar putea imediat observa că tehnica de citire chiar și a unei îmbinări elementare de note, nicidecum nu poate fi comparată cu lecturarea fugitivă a unui text literar complicat. Pot afirma din practica mea în calitate de *pedagog* că, în faza inițială a lu-

crului asupra unei noi lucrări muzicale, se observă faptul că lecturarea la prima vedere a notelor de pe portativ, chiar și la instrumentiștii bine dotați din punct de vedere tehnic, deseori amintește de cititul unui om agramat.

Lectura la prima vedere a textului muzical reprezintă o problemă acută în rândul instrumentiștilor care activează în diferite orchestre, și nu numai. Din păcate, această problemă este prea puțin studiată din punct de vedere teoretic și metodologic. În cel mai bun caz se constată însuși faptul existenței acestei probleme, la fel și dorința de a acorda o mai mare atenție acestei teme.

În concepția lui *Serghei Lunchevici*, disciplina în studiu este necesar de a fi educată din timpul copilăriei, aceasta constituind cheia care va permite deschiderea porților către însușirea și dezvoltarea calităților cerute viitorului *interpret*. Cu adevărat, disciplina presupune înainte de toate organizarea studiului rațional, consecvent, oră de oră, zi de zi, fără spectaculozitate, astfel *violonistul* poate să devină conștient că aceasta este unica formă pentru un progres sigur. Prin disciplina în gândire se ajunge la conștientizarea muncii ca necesitate în tot răstimpul vieții artistice. Bazându-mă după propria experiență în calitate de *pedagog* îmi permit să afirm că trăirea sentimentelor în succesiunea lor, deseori extrem de rapidă și păstrarea calmului în cele mai dificile momente, pot fi realizate prin intermediul stăpânirii de sine în sensul pur al noțiunii. La fel consider important rolul disciplinei în alegerea repertoriului, oferind astfel posibilitatea *interpretului* de a parcurge toate stilurile muzicale, pentru a pătrunde profunzimea lucrărilor interpretate, fără de a urmări un succes temporar.

În ceea ce privește formarea personalității artistice, maestrul afirma că aceasta „... are și o latură subiectivă unde coabitează factori cum ar fi structura psihică, structura afectiv-emoțională, forma fizică și talentul. Să nu uităm marele adevăr că muzica este ce mai abstractă dintre arte. Apare atunci și mai pregnant reliefată singura modalitate prin care această artă va avea șansa de a fi transmisă auditoriului prin intermediul personalității artistice a *interpretului*, adică prin talentul său de a transforma ceva abstract, nevăzut, într-o frumoasă și concretă lume sonoră” [3 p. 4].

Concluzii

Cu trecerea anilor tot mai vii îmi apar imaginile acelor momente unice avându-l ca *profesor de vioară* pe mult regretatul *Serghei Lunchevici*. Din păcate, odată cu boala care i-a afectat sănătatea au încetat să aibă loc și lecțiile de *vioară* sub îndrumarea maestrului. Astăzi, aruncând o privire retrospectivă asupra evenimentelor ce au avut loc, conștientizez tot mai mult faptul că sfaturile și indicațiile date de *Serghei Lunchevici* m-au ajutat enorm în formarea mea profesională. Acum, la rândul meu, încerc să transmit și studenților mei din experiența pe care am acumulat-o pe parcursul anilor.

În concluzie, pot afirma că principiile fundamentale ale pregătirii de înaltă calificare a oricărui *instrumentist* profesionist ar trebui sistematizate după criteriile științifice dictate de o îndelungată și bogată experiență scenică și didactică. Ele pot fi nominalizate astfel:

1. **Puritatea intonației;**
2. **Expresivitatea sunetului;**
3. **Pregnanța ritmică.**

Sunt de părere că doar artistul *interpret* de mare valoare este capabil să pătrundă în straturile adânci ale muzicii și să scoată la suprafață sensurile profunde ale gândirii compozitorilor. Acest proces de imersiune în opera de artă este specific doar aceluia care au reușit să depășească dificultățile tehnice și structurale ale lucrării, care au soluționat problemele dinamicii și agogicii din text și pot accede mai departe spre zonele înalte ale transcendenței muzicale. Este un proces complex care presupune mai întâi perfecțiunea tehnică fără de care nu putem ajunge la sensurile profunde și subtile ale gândului creator. În această etapă munca migăloasă a artistului se aseamănă cu cea a arheologului aflat în pragul unei mari descoperiri sau cu cea a maestrilor miniaturisti din epoca Renașterii. Actul unic interpretativ reprezintă pentru artistul *interpret* acel moment sensibil în care el se întâlnește cu creatorul operei de artă.

Referințe bibliografice

1. АУЭР, Л. *Моя школа игры на скрипке*. Москва: Музыка, 1965.
2. SÂRBU, I. *Vioara și maestrîi ei de la origini pînă azi*. Galați: Editura Porto-Franco, 1994.
3. CUȘNIRENCO, V. *Vioara marelui lăutar*. In: *Pămînt și oameni*. 1995, 29 aug.

---

1 E-mail: nat.sviridenko@gmail.com